

Nr 147.

Av herr **Birke**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.

När riksdagen år 1942 godkände Kungl. Maj:ts förslag till lag om hyresreglering fick denna lagstiftning en typisk kriskaraktär genom sin ettåriga giltighetstid. Sedermera har lagstiftningen prolongerats för i regel ett år i taget. I den nu föreliggande propositionen nr 7 föreslås också ett års förlängning. Regleringens krisartade natur underströks av riksdagen bl. a. år 1944, när departementschefen (prop. nr 101) förordade två års ytterligare giltighetstid, men riksdagen på förslag av andra lagutskottet (utl. nr 27) begränsade tiden till ett år.

Det grundläggande motivet för åtgärderna år 1942 var att komma till rätta med »den bostadsbrist och därmed följande fara för stegring av lägenheternas pris, som uppkommit till följd av byggnadsverksamhetens minskade omfattning». I dåvarande ovissa konjunkturläge hade nämligen produktionen för åren 1940/41 sjunkit till 15 000 nyproducerade lägenheter per år mot 25 000 i genomsnitt för 10-årsperioden 1931—1940 och 41 000 för rekordåret 1939. Byggnadsverksamheten har sedermera avsevärt ökats och kulminerade åren 1946/47 med ett lägenhetstillskott på 58 000 lägenheter för att reduceras till ungefär 40 000 för de senaste åren. För år 1952 beräknas tillskottet icke nå upp till denna siffra. Det må dock ej förglömmas att årstillskottet alltjämt avsevärt överstiger 1930-talets genomsnitt och är mer än dubbelt så stort som den låga årsproduktion, vilken föranledde införandet av denna reglering.

Frågan om en avveckling har varit aktualiserad åtskilliga gånger, första gången redan år 1944.

I 1944 års proposition i ämnet (nr 101) talade emellertid departementschefen om en mer eller mindre lång övergångstid. År 1947 (prop. nr 174) ansågs, att en betydande bostadsbrist skulle råda ännu ett par år framåt, varför en ifrågasatt avveckling vore alltför tidig att då diskutera; den berodde »på den framtida ekonomiska utvecklingen, framför allt på prisområdet, vilken ännu ej kan med säkerhet förutses». Även år 1949 (prop. nr 136) befanns kravet på en plan för avveckling av regleringen för tidigt väckt; helt allmänt vore det dock enligt departementschefens uppfattning angeläget att så snart som möjligt avveckla krisregleringarna och ej skärpa dem. Följande år meddelade departementschefen (prop. nr 51), att han hade för avsikt att »inom en nära framtid» igångsätta en utredning om hyresregleringens upphävande. Först våren 1951 tillsattes en utredning (prop.

nr 168), men det centrala spörsmålet att avveckla hyresregleringen synes där intaga en mycket undanskynd plats.

Av innevarande års riksdagsberättelse framgår, att hyresregleringskommittén i första hand upptagit frågan om behovsprövning på bostadsmarknaden. Berättelsen nämner intet rörande problemkomplexet om hyresregleringens avskaffande.

Från vårt håll ha vi föregående år i de likalydande motionerna I: 487 och II: 623 föreslagit, att hyresregleringskommittén som främsta uppgift skulle ha att snarast möjligt upprätta förslag till avveckling av hyresregleringen, något som dock ej vann riksdagens bifall.

Fastlåsningsen av bostadsmarknaden är ett alltför känt förhållande för att här närmare behöva utvecklas. I den enskilde individens konsumtionsval innebär det en förlamande inskränkning att ej kunna få någon bostad över huvud taget eller kunna anpassa sina bostadsförhållanden efter önskemål om lägenhetsstorlek eller läge eller kunna flytta från ort till annan på grund av bostadsförhållandena. Den varierande hyresnivån för i stort sett likvärdiga lägenheter utgör ett allvarligt avsteg från vedertagna likställighetsprinciper. Den bundna dispositionen av hyreslägenheter utgör en allvarlig inskränkning i den enskildes rättsliga ställning. Extra tillträdespengar till kontraktförsedda innehavare till lediga lägenheter höra ej heller till ovanligheten.

Missförhållandena på bostadsmarknaden äro sådana, att man enligt vår mening ej kan komma därur med påbyggnader till hyresregleringen i syfte att göra den mera förfinad och formfulländad. Den enda möjligheten torde vara att söka avskaffa hyresregleringen och återgå till en fri marknad. Utgångsläget borde vara särskilt gynnsamt i ett land som Sverige, vilket ej aktivt deltagit i det sista världskriget utan till skillnad mot de flesta andra länder haft en större bostadsproduktion än någonsin tidigare. Vi ha därjämte haft ett ovanligt gynnsamt handelspolitiskt läge och haft en kraftig ökning av realinkomsten. Trots denna fördelaktiga allmänekonomiska utveckling har regeringen icke ansett sig böra förorda att ens en plan nu, tio år efter denna krisreglerings införande och sju år efter det sista världskrigets slut, förbereds för regleringens avskaffande. Under denna tioårsperiod ha vi också genomgått en hel konjunkturcykel — bostadsproduktionen har från ett lågt utgångsläge nått en kulmen och är nu på tillbakagång, och den allmänna ekonomiska utvecklingen synes likaledes ha kulminerat, varför de förutsättningar för en hyresreglering, som tidigare varit avgörande ur statsmakternas synpunkt, nu hålla på att ändras.

Jag är dock väl medveten om att en utredning för planläggning av hyresregleringens avveckling kan bli tidskrävande och vill därför ej motsätta

mig att hyresregleringslagen prolongeras för ytterligare ett år.

Under hänvisning till det anförda hemställas,

att riksdagen med anledning av propositionen nr 7 om fortsatt giltighet av 1942 års lag om hyresreglering i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att till direktiven för hyresregleringskommittén fogas ett tillägg, innebärande att de sakkunniga som främsta utredningsuppgift skola snarast möjligt upprätta förslag till plan för en avveckling av hyresregleringen.

Stockholm den 23 januari 1952.

E. Birke.